

Riktlinjer för förskolenämndens EU-policyarbete

September 2024

Sammanfattning

Kommunfullmäktige antog år 2021 en ny EU-policy (dnr. 2021/216) som anger stadens övergripande inställning till det europeiska samarbetet. Nämnder och bolagsstyrelser inom staden ska arbeta aktivt med EU-frågor för att ta tillvara stadens och stockholmarnas intressen. Detta arbete ska grundas i verksamhetsspecifika EU-policyriktlinjer som varje nämnd och bolagsstyrelse tar fram.

I förskolenämndens riktlinjer redogörs för EU:s inflytande på nämndens verksamhetsområde, dels genom direkt rättslig påverkan, dels genom indirekt påverkan.

EU-policyarbetet inom förskolenämndens verksamhetsområde utgår från de principer och fokusområden som anges i stadens EU-policy.

- Förskolenämnden ska verka för att beslut inom EU fattas så nära medborgarna som möjligt.
- Förskolenämnden ska bidra till stadens arbete för att EU:s politik ska vara väl avvägd och väl underbyggd.
- Förskolenämnden ska verka för ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart, samt demokratiskt och innovativt EU.

I riktlinjerna beskrivs hur principerna ska tillämpas, samt vilken strategi som ska tillämpas för att få genomslag för nämndens EU-policyarbete.

Förskolenämndens EU-policyarbete ska genomföras utifrån de vägledande principerna och fokusera på frågor inom EU som rör utbildningsområdet.

Förskoleförvaltningen ska bedriva strategisk kunskapsinhämtning, omvärldsbevakning och påverkansarbete, bland annat genom aktivt deltagande i relevanta forum. Samverkan och samarbete inom staden, liksom på regional, nationell och europeisk nivå, är avgörande för att nå framgång i EU-policyarbetet.

Bakgrund

Kommunfullmäktige antog år 2021 en reviderad EU-policy (dnr. 2021/216) där stadens övergripande inställning till det europeiska samarbetet anges. I EU-policyn framhålls att stadens verksamhet och utveckling i stor utsträckning avgörs av beslut som fattas på EU-nivå. Ett aktivt EU-policyarbete är därför en viktig förutsättning för att kunna uppnå stadens långsiktiga vision och tillvarata stockholmarnas intressen.

Stadens EU-policy innehåller skrivningar om innovation och koppling till klimatmålen i Parisavtalet. Utöver det beskrivs hur den europeiska lagstiftningsprocessen ser ut, stadens möjlighet att påverka denna samt hur staden ska arbeta för att få genomslag för identifierade ståndpunkter.

Tre principer ska vägleda stadens EU-policyarbete:

1. Staden ska verka för att beslut inom EU fattas så nära medborgarna som möjligt.
2. Staden ska verka för att EU:s politik är väl avvägd och väl underbyggd.
3. Staden ska verka för ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart, samt demokratiskt och innovativt EU.

Stockholms stad anser att EU-samarbetet i grunden är positivt för Stockholm. Vägledande för unionens insatser bör dock vara EU:s så kallade subsidiaritetsprincip. Denna princip slår fast att unionen ska vidta en åtgärd endast om denna inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna själva på nationell eller kommunal nivå.

Fem områden lyfts fram som särskilt viktiga för att bidra till ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart, samt demokratiskt och innovativt EU:

- EU bör satsa på forskning och innovation.
- EU bör arbeta för en välfungerande inre marknad.
- EU bör genomgående beakta storstädernas potential att driva en hållbar utveckling.
- EU bör ha en hög ambitionsnivå inom miljö- och klimatpolitiken.
- EU bör främja jämställdhet och mänskliga rättigheter samt motverka alla former av diskriminering.

I stadens internationella strategi fastställs att kommunstyrelsen ansvarar för att samordna stadens internationella arbete och beslutar om stadens position i stadsövergripande EU-frågor. Nämnder och bolagsstyrelser beslutar dock om stadens position i verksamhetspecifika EU-ärenden.

Påverkansarbetet gentemot EU ska ske i nära samarbete med kommunstyrelsen. Nämnder och bolagsstyrelser inom staden ska arbeta aktivt med EU-frågor för att ta tillvara stadens och stockholmarnas intressen. Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska aktivt ta del av och bidra till EU-initiativ inom relevanta områden med fokus på utbyte av bästa praxis. Detta arbete ska grundas i nämndernas och bolagsstyrelsens verksamhetspecifika EU-policyriktlinjer.

Förskoleförvaltningen har tagit fram förskolenämndens riktlinjer i samråd med socialförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, utbildningsförvaltningen och äldreförvaltningen då dessa förvaltningar utifrån gemensamma beröringspunkter har anledning och möjlighet att samverka i EU-policyarbetet.

EU:s inflytande på förskolenämndens verksamhetsområde

Inom utbildningsområdet har EU begränsade möjligheter att lagstifta, den formella makten är liten, utbildningspolitiken är till största delen ett nationellt ansvar. EU använder sig därför av icke bindande verktyg för att stimulera frivillig samordning av medlemsstaternas politik. Det sker huvudsakligen genom att skapa förutsättningar för utbyte av idéer och genom att sprida goda exempel på europeisk nivå, enligt fördragstexten: ”Unionen ska bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet genom att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och genom att vid behov stödja och komplettera deras insatser, samtidigt som unionen fullt ut ska respektera medlemsstaternas ansvar för undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation.”

Inom det sociala området arbetar EU med rekommendationer. Förskola, liksom övrig utbildning, berörs i viss mån av de tjugo principer som fastställts i EU:s sociala pelare. I den sociala pelaren betonas hur viktig EU:s insatser är för sociala frågor, utbildning och kultur, detta för att bygga en gemensam europeisk framtid.

Enligt den första principen har alla rätt till god, inkluderande utbildning och livslångt lärande. Detta för att behålla och tillägna sig de färdigheter som behövs för att kunna delta fullt ut i samhället och klara omställningar i arbetslivet. I den sociala pelaren understryks att utbildningssamarbetet i EU ska främja jämlikhet, social sammanhållning och ett aktivt medborgarskap. Särskilt prioriterade samarbetsområden är inkluderande utbildning, jämlikhet, lika möjligheter, likabehandling och främjande av medborgerliga kompetenser. Det är upp till de enskilda medlemsländerna att bestämma om, hur och i vilken utsträckning rekommendationerna i den sociala pelaren följs.

Samtidigt som EU inte kan reglera utbildningsområdet genom lagstiftning påverkas nämndens verksamhet indirekt av EU:s flyktingpolitik, den fria rörligheten och mottagardirektivet. En gemensam asylpolitik är en fråga som lyfts på nationell nivå och som är betydelsefull även för förskolans verksamhet.

Det viktigaste instrumentet för att styra utvecklingen i en viss riktning är den finansiering som EU erbjuder genom program och fonder, framför allt strukturfonderna. Programmen och fonderna speglar de prioriteringar och utpekade fokusområden som kommissionen arbetat fram för unionen. Det program som har mest bäring på utbildningsområdet är Erasmus+. Programmet har fått en ökad uppmärksamhet inom EU inför den nu gällande programperioden med kraftigt ökade anslag. Utbyten för personal och partnerskap inom utbildningsområdet anses vara till stort gagn för att uppnå EU:s övergripande mål och ett ”smartare Europa”. Även Europeiska socialfonden, ESF+, är ett relevant program för utbildningsområdet, men då främst för kompetenshöjning och arbetsmarknadsinsatser.

EU:s fonder och program är ett av EU:s främsta verktyg för att förverkliga unionens mål och politik. Genom fonderna kan EU:s politik få ett mer direkt genomslag i det utvecklingsarbete som bedrivs nationellt, regionalt och lokalt – även inom områden där EU:s egentliga lagstiftningsbefogenheter är begränsade. Till följd av detta är flera av EU:s fonder delvis inriktade mot förskolenämndens ansvarsområde. Det gäller framför allt Europeiska Socialfonden, som till stor del inriktar sig på insatser för de som står långt från arbetsmarknaden samt fattigdomsbekämpning. Socialfonden är en av EU:s strukturfonder, vars syfte är att stärka medlemsländernas ekonomi och sociala sammanhållning. Socialfonden ska också bidra till att minska skillnader i levnadsstandard mellan länderna. Även programmet CERV (Citizens, Equality, Rights and Values), som syftar till att skydda och främja mänskliga rättigheter och värden har beröringspunkter med nämndens verksamhetsområden.

Grön och digital omställning

Att minska klimat- och miljöpåverkan genom att ställa om till en modern och resurseffektiv ekonomi, samt att skapa ett Europa rustat för den digitala tidsåldern, hör till EU:s viktigaste prioriteringar. Inom digitaliseringsområdet har EU betydande lagstiftningsbefogenheter vilket i viss utsträckning påverkar nämndens verksamhetsområden, det gäller inte minst behandlingen av personuppgifter inom ramen för dataskyddsförordningen GDPR.

Den sociala dimensionen av EU:s klimatarbete lyfts fram genom exempelvis vikten av en rättvis omställning och att inga människor eller grupper ska lämnas utanför

Vägledande principer för nämndens EU-policyarbete

Förskolenämnden ska, i enlighet med kommunfullmäktiges EU-policy och i samverkan med stadsledningskontorets internationella enhet och berörda fackförvaltningar, aktivt arbeta med EU-frågor, detta för att ta tillvara stadens och stockholmarnas intressen.

Nämndens EU-arbete tar sin utgångspunkt i de principer som slås fast i EU-policyn:

- Staden ska verka för att beslut inom EU fattas så nära medborgarna som möjligt.
- Staden ska verka för att EU:s politik är väl avvägd och väl underbyggd.
- Staden ska verka för ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart, samt demokratiskt och innovativt EU.

I första hand ska fokus ligga på frågor som rör utbildning för barn i förskoleålder. Samtidigt har förskoleförvaltningen i uppdrag att bevaka de diskussioner som förs kring den sociala dimensionen inom EU och utvecklingen av den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

För att bidra till att EU:s beslut är väl avvägda och väl underbyggda ska förskoleförvaltningen besvara förfrågningar, remisser och relevanta EU-initiativ. Här är framför allt samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen, utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen och äldreförvaltningen viktig då verksamheterna i flera fall har gemensamma frågor att hantera.

Stockholms stad ska vara ledande i arbetet mot de globala målen inom Agenda 2030. Förskolenämnden har särskilt målansvar för mål 4, God utbildning för alla. Målområdet ska särskilt uppmärksammas i förvaltningens omvärldsbevakning och EU-policyarbete.

Strategi för att få genomslag för nämndens EU-policyarbete

Förskolenämndens EU-policyarbete ska genomföras utifrån de vägledande principerna och fokusera på frågor inom EU som rör utbildning. Förskoleförvaltningen ska bedriva strategisk kunskapsinhämtning, omvärldsbevakning och påverkansarbete, bland annat genom aktivt deltagande i relevanta forum.

Nämndens EU-policyarbete ska ske i samråd med stadsledningskontorets internationella enhet och i samverkan med andra förvaltningar, i första hand arbetsmarknads-, social-, utbildnings- och äldreförvaltningen då det finns många gemensamma frågor och intressen mellan dessa förvaltningar. I frågor som rör social och ekologisk hållbarhet och rättvis omställning sker även samverkan med idrottsförvaltningen och miljöförvaltningen. Samverkan inom staden är utifrån perspektivet omvärldsbevakning och kunskapsspridning om gemensamma frågor viktigt, liksom avstämning och samordning av remissvar och liknande.

Andra viktiga samverkansparter är Stockholmsregionens Europaförening som representerar och driver stadens intressen i Bryssel, och Sveriges kommuner och regioner som har en viktig roll i att säkerställa att stadens ståndpunkter återspeglas i EU-politiken.

Förskoleförvaltningen ska vara aktiv när det gäller att bevaka och ta till vara möjligheter att driva och delta i projekt genom EU:s program och fonder, vilka bidrar till verksamhetsutveckling. Förvaltningen ska utveckla sitt långsiktiga strategiska arbete med att identifiera behov och prioriterade målgrupper. Genom att tidigt vara delaktig och ha dialog med stadsledningskontoret och andra relevanta aktörer ökar möjligheten att vara med och påverka inriktningen i utlysningar inom aktuella program.

En förutsättning för förskoleförvaltningens EU-policyarbete är ökad kunskap om hur verksamhetens arbetsområde påverkas av EU samt hur förvaltningen kan delta och påverka i olika sammanhang. Det finns behov av att fortsätta stärka och sprida kunskap inom förvaltningen om möjligheter till kunskaps- och erfarenhetsutbyte på europeisk nivå, liksom om möjligheter till verksamhetsutveckling genom EU-projekt.

Uppföljning av riktlinjerna

På samma sätt som annat arbete planeras, budgeteras, beslutas, dokumenteras och följer förskolenämndens internationella engagemang upp. Detta sker främst i tertiärrapporter och verksamhetsberättelse. Förvaltningen ser som en del av det systematiska kvalitetsarbetet över riktlinjen årligen och reviderar denna vid behov.